

HALMOS CSABA

Schuman Európája

„Egyre kevésbé kellene, hogy határaink Európában akadályai legyenek a gondolatok, személyek és javak cseréjének.”
(Robert Schuman: Európáért)

Egy ember, akinek álmából valóság lett; aki elég bátor volt ahhoz, hogy merész gondolatait megvalósítsa; egy politikus, aki felismerte a francia-német megbékélés történelmi jelentőségét; egy államférfi, aki megalapozta az európai egységet és integrációt.

Ki is volt Robert Schuman? Kereszténydemokrata politikus (1886–1963), Franciaország miniszterelnöke 1947–48-ban, majd 1953-tól külügyminiszter. Később pályáját igazságügy miniszterként folytatta (1955–56), majd az Európai Mozgalom vezetője lett, ezt követően 1958-ban a strasbourgi Európa Parlament elnökévé választották. Politikai esszéketének ajánlásában Konrad Adenauer írta: *„...a Schuman-terv európai életünk részévé vált. Robert Schuman volt a győztes hatalmak első külügyminisztere, aki a háború után látogatást tett a Szövetségi Köztársaságban. Konferenciákon és bizalmas beszélgetéseken gyakran találkoztam vele, s eközben okos, jóakarató embernek, államférfinak, nagy francia hazafinak és nagy európainak ismertem meg – boldog vagyok, hogy barátomnak nevezhettem.”*

Valóban rendkívüli „merészség”, politikai bátorság és bölcs előrelátás kellett ahhoz, hogy a II. világháború súlyos szenvedései után, a németekkel való tárgyalást, gazdasági együttműködést tekintse valaki a béke zálogának.

„Az idők változékonyaságából, az eszmék zűrzavarából, intézményeink gyengeségéből adódóan a második világháborút követő nehéz korszakban csak kevés politikus hagyhatott maga után valami maradandót. Robert Schuman e kevesek közül való volt.” E méltatás Francois Mitterand francia köztársasági elnöktől származik.

„Békepárti vállalkozásról van tehát szó.”

A háború utáni időszakban mindenkit az a gondolat vezérelt, hogy meg kell előzni újabb konfliktusok kitörését. Németország és a szovjet kommunizmus egyaránt veszélyforrást jelentett. Több javaslat született, így például elszigetelni és megosztani mind gazdasági, mind politikai értelemben Németországot. Ebben az esetben viszont le kellett mondani arról, hogy Németország aktív szerepet vállaljon az esetleges szovjet terjeszkedés elleni védelemben. A megoldás Jean Monnet nevéhez fűződik, aki családi szeszfőzdéjük „gondozásától” jutott el az állami tisztviselői pályán keresztül a hatalmas ötletig, amely az európai integráció első mozzanataként értékelhető: a teljes nyugatnémet és francia szén- és acélipar ellenőrzése és egy szervezetek feletti közös intézmény alá rendelése.

„A két ország közös termeléséből adódó kapcsolat révén a Franciaország és Németország közötti háború nemcsak elképzelhetelenné, de anyagilag is lehetetlenné válik” – mondta Schuman tervének 1950. május 9-i előterjesztésekor Jean Monnet. Javaslatát így vált a „béke motívum” alapeszméjévé Schuman-tervként.

Gazdasági célszerűség – politikai kompromisszum — ez az alapja a francia-német megbékélésnek, melyhez csatlakozott Olaszország és a Benelux államok közössége, létrehozva az Európai Szén és Acélközösséget (Montánuniót). Az 1951. április 18-i párizsi szerződéssel tehát egyrészt egy politikai szempontból fontos, a béke, biztonság feltételeit jelentő intézmény jött létre; másrészt hat európai ország a szén- és acélipar területén átadta döntési jogát egy nemzetek felett álló szervezetnek.

E valóban nagyon szép kezdet után több mint ötven évvel jogosan merül fel a kérdés; hol tart a Közösség békepolitikája és annak garanciája ma? Aktuálpolitikai jelentőségét külön kiemeli Európa „megosztottsága” az iraki háború kapcsán. A francia-német vonal és számos EU-tagállam közötti véleménykülönbség jól érzékelhető, hogy nincs egységes kül- és biztonságpolitika. A Közösség felépítésében második pillérnek nevezett területen a kormányközi együttműködésig jutott el az integráció, és talán nem tévedek, ha azt mondom: jó néhány évig nem látom megvalósíthatónak e területen a szervezetek felett álló politika megvalósulását. Ez természetesen nem kérdőjelezi meg annak az érdekközösségnek a létét, amelyben egységes valamennyi tagállam: összefogva, közös erővel megelőzni a háborús konfliktusok kialakulását, garantálni a békét és biztonságot.

„Arra van szükség, hogy az új Európa demokratikus alapokra épüljön...”

A közösséghez való csatlakozás alapvető feltétele a működő demokrácia. Az ún. koppenhágai kritériumok fogalmazták meg azokat a „minimumkövetelményeket” amelyek teljesítésétől eltekinteni nem lehet. Politikai pluralizmus, szólás-, sajtó-, vallásszabadság, a kisebbségek képviselője, független bíróság... lényeg, hogy az állampolgárok érezzék, hogy demokratikus társadalomban élnek, érezzék, hogy az érdekközösség e terén is az alapvető célok egyike. Érezzék a Közösség működésében akkor is, amikor egy-egy kérdés vitájában a közös célok eléréséhez szükséges döntések születnek, amelyben valamennyi tagállam érdekei megjelennek. Nem nélkülünk, hanem velünk együtt születik meg a döntés. (Magyarországnak a legfőbb döntéshozatali testületben, a Tanácsban 12 szavazata, az Európai Parlamentben pedig 24 képviselője lesz.)

Az Európai Unióban a döntéseket tehát a tagállamok hozzák. A demokrácia megnyilvánulásaként értékelhető, hogy a döntéshozatali rendszerben a kiemelt kérdésekben csak egyhangú döntéshozatal lehetséges. A közösség egyik talán legfontosabb döntése született meg akkor, amikor elfogadták az ún. „szubszidiaritás elvét”. Ez a korlátozott beavatkozás elve, azaz a döntéseket a lehető legalacsonyabb szinten kell meghozni (pl.: régió) és ez csak akkor kerülhet magasabb szintre, ha ott a megvalósítás és a közös cél hatékonyabban hajtható végre.

„... haladunk egy olyan világhép felé, ahol egyre inkább annak víziója, és kérésére bontakozik ki, ami az egyes nemzeteket egyesíti, ami közös bennük, és amelyben elhalványul minden, ami elválasztja és szembeállítja őket.”

A közös érdekek első, valóban látványos fejlődését az „egységes” piac megteremtése jelentette. (Az idézőjel a cél jelenleg is érvényes, folyamat jellegét tükrözi.) A Közösség alapvető gazdaságfilozófiája a „négy alapszabadság” teljesülése, az áruk, szolgáltatások és a két legfontosabb termelési tényező a tőke és a (személyek)

munkaerő szabad áramlása. Schuman álma e területen valósult meg leginkább érzékelhető módon: létrejött a vámunió, azaz a tagállamok közötti vámok megszűntek és jelentős eredmények születtek a termékszabványok, környezetvédelmi normák, szolgáltatások működése, adóharmonizáció és nem utolsósorban a közös pénz, az euró megteremtésében.

A határok nélküli Európa valósággá vált! Ennek gazdasági előnyei megkérdőjelezhetetlenek a piacbővülés, a versenyképesség javulása terén.

Nagyon fontos közösségi cél az érdekközösségek azon megnyilvánulása, amely a munkavállalás terén a személyek szabad áramlása révén a munkavállalókat és családtagjaikat egyenlő jogokban részesíti, kiterjesztve ezt a szociális biztonsági rendszerek és a koordinációs mechanizmus révén.

És végül: a válaszfalak lebontásának, ha nem is látványos, de jelentős megnyilvánulása a gazdasági fejlettségbeli különbségek csökkentése azon „újraelosztás” révén, amelynek, során kiterjedt támogatásban részesíthetők az ún. elmaradt térségek (régiók).

„Európa keresi önmagát, tisztában van vele, hogy jövője saját kezében van.”

Április 12-én hazánk jövője a választópolgárok kezében volt: ügydöntő népszavazáson a választásra jogosult állampolgárok joga volt eldönteni, hogy felhatalmazza-e a kormányt a csatlakozásra. A tét igen nagy volt, hiszen vagy 2004. május 1-i csatlakozás vagy bizonytalan várakozás Bulgáriával és Romániával évekig...

Az eredmény: a választópolgárok 45,62%-a jelent meg az ügydöntő népszavazáson; a ténylegesen választók 83,76%-a, a választásra jogosult állampolgárok 38%-a igennel voksolt. Ez az eredmény a csatlakozás tényét érintően alapvetően pozitív, ugyanakkor feltétlenül további elemzés tárgyát kell, hogy képezze az eddigi EU-csatlakozási népszavazások tekintetében is példátlan alacsony részvétel.

Milyen okokra vezethető vissza az állampolgárok magatartása?

E kérdésre még korai lenne pontos válaszokat adni, ugyanakkor nem kerülhetők meg az okok keresése során a következő szempontok:

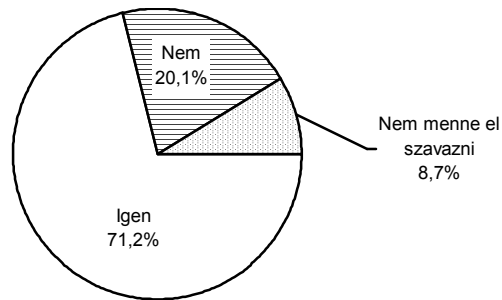
- Sikerült-e össznemzeti feladatként bemutatni a csatlakozás politikai, gazdasági, társadalmi vonásait?
- Válasz kaptak-e az állampolgárok az őket személyesen érintő alapkérdésekre?
- Sikeres volt-e a Közösség értékrendjének differenciált bemutatása olyan célcsoportokat érintően, mint a fiatalok, mezőgazdaságból élők, kis- és középvállalkozások, nők, nyugdíjasok?

A csatlakozás a baranyai közvéleményben

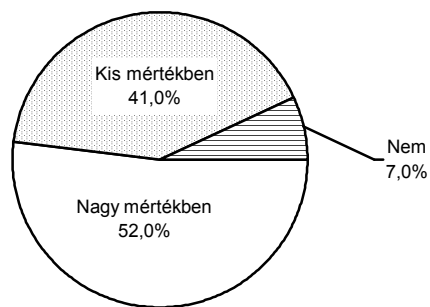
A lakossági vélemények előzetes adatai nagyobb részvételt valószínűsítettek. A Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet PR-szakos hallgatói még a népszavazás előtt közvéleménykutatást végeztek Baranyában (a megyében egyébként a népszavazás 48,7%-os részvétellel és 87,78%-os igen szavazati aránnyal zárult – talán sokakat meglepve).

A hallgatók 300 fős mintán alapuló vizsgálata a következő képet mutatta. (A feldolgozásban aktívan részt vett Szabó Réka humánszervező nappali tagozatos hallgató, akinek munkájáért ezúton is köszönet.)

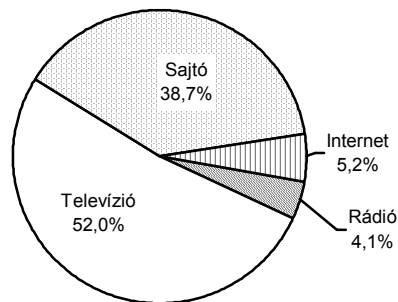
Magyarország Európai Unió tagságának kérdésében hogyan szavazna?

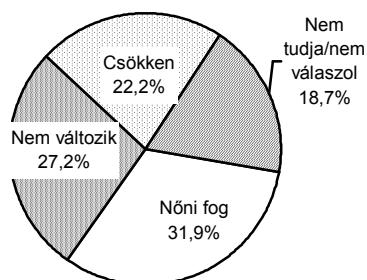
Mennyire érdeklik Önt az ország EU-csatlakozásával kapcsolatos kérdések?

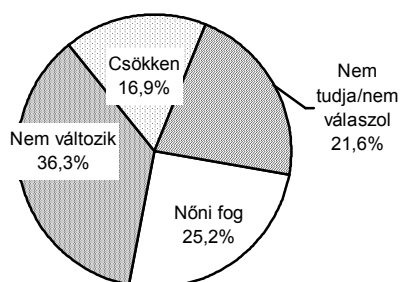
Ön milyen forrásból tájékozódik az EU-ról, illetve az ország EU-csatlakozásával kapcsolatos eseményekről?

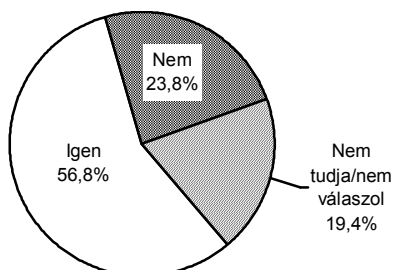
Ön szerint a csatlakozás után az életszínvonal Magyarországon hogyan változik?

A csatlakozást követően az Ön vagy családja jövedelme várhatóan hogyan változik?

Ön szerint a magyar egyetemi, főiskolai és szakképzés megfelel-e az uniós elvárásoknak?

Robert Schuman nagy álma ha nem is valósult meg ötven év alatt maradéktalanul, Európa ma minden tekintetben olyan érdekközösség amelyben „...*tere csak az olyan örökérvényűségnek van, amelyre egyedül az abszolút és a kikezdhethetlen igazságok tarthatnak igényt...*”

Irodalom:

ROBERT SCHUMAN: Európáért (Pannónia könyvek 1991)

DICK LEONARD: Európai Unió – történet – szervezet – működés /The Economist Geomédia Szak-
könyvek Budapest 2002./